

Verslag Themadag “Gras onder de loep”. 9 mei 2017. Veenweiden innovatiecentrum (VIC) Zegveld.

De dagvoorzitter, Nick Van Eekeren van het Louis Bolk instituut, opende deze themadag met de inleidende presentatie “Beweiden en veen; gaat dat samen?”. Hoewel het aandeel melkkoeien dat graast in de veengebieden hoger is dan in de andere landbouwstreken, is begrazing in de veengebieden niet vanzelfsprekend. Nick presenteerde een aantal knelpunten en hun mogelijke oplossingen:

1. Door de hoge N mineralisatie uit veen (tot $500 \text{ kg N ha}^{-1} \cdot \text{jaar}^{-1}$) is het ruw eiwit (RE) gehalte van het gras op de veenweiden nagenoeg jaarrond hoger dan 20%, wat voederkundig gezien boven optimaal is. Er zijn indicaties dat de juiste rassenkeuze een deel van dit probleem zou kunnen oplossen. In een potproef uitgevoerd aan het Louis Bolk Instituut mat men significant verschillende RE gehalte tussen Engels raigras rassen. In een veldproef op het VIC test men of dat men deze verschillen ook in het veld meet. Ook kruiden, zoals smalle weegbree, kunnen een deel van dit probleem oplossen: zij hebben sowieso een lager RE gehalte dan gras. Bovendien zou smalle weegbree bepaalde bacteriën in de bodem stimuleren die de mineralisatie afremmen. Ook deze hypothese wordt getest in een veldproef op het VIC.
2. Door een afname van de grasgroei en een toename van de mineralisatie in het najaar, neemt het RE gehalte van het gras verder toe in het najaar waardoor de smakelijkheid en bijgevolg de opname van het gras sterk dalen. Naast het verhoogd RE gehalte, speelt de accumulatie van “grasbossen” rondom mestflatten een belangrijke rol in de slechte opname van het najaarsgras. Onderzoek toont aan dat de beste strategie is van deze mestflatten natuurlijk te laten verdwijnen. Deze slepen is uit den boze omdat de natuurlijke afbraak hierdoor niet wordt versneld en de oppervlakte bevuild gras hierdoor toeneemt. Bij de “kurzrasen” begrazingstechniek doet dit probleem zich in mindere mate voor (zie lager).
3. De lage draagkracht van de veen weilanden is een ander belangrijk knelpunt. Bovendien zijn net de vruchtbaarste veengronden vaak diegene met de laagste draagkracht. Drainage of verlagen van het slootwaterpeil zijn geen duurzame oplossing voor het draagkrachtprobleem: een verlaging van het waterpeil in de veengebieden leidt tot mineralisatie van het veen en tot bodemdaling. Een beter compromis tussen draagkracht en mineralisatie wordt beoogd met onderwaterdrainage. Deze techniek heeft als doelstelling het waterpeil onder de graslanden zo constant mogelijk te houden gedurende het hele jaar door. Het principe is eenvoudig: drainagebuizen onder het grasland staan in verbinding met een verzameldrain die uitmondt in een put waarvan de onderkant beneden grondwaterpeil ligt en de bovenkant uitsteek boven het grondwaterpeil. Door actief water uit de put te pompen kan men het waterpeil onder het gras verlagen in de winter. Door water in de put te pompen, tot boven het slootwaterpeil, kan men druk opbouwen in de drainagebuizen en wordt er door de drains water geïnfiltreerd waardoor men het waterpeil onder het gras kan verhogen in de zomer. Op een aantal percelen van VIC werd onderwaterdrainage aangelegd en wordt geëxperimenteerd met deze drainagetechniek.

De grassoorten waaruit de graszode bestaat en de begrazingstechniek spelen ook een rol in de draagkracht van de graszode. Rietzwenkgras bij voorbeeld leidt tot een draagkrachtigere zode dan Engels raigras en weiden onder kurzrasen zijn door de hogere zodedichtheid draagkrachtiger.

Een andere manier om met de lage draagkracht om te gaan is om koeien te fokken met een grotere klauwoppervlakte. Nick toonde dat er een aanzienlijke variatie bestaat in de klauwoppervlakte van verschillende runderrassen.

Enkele van de studies die door Nick werden gepresenteerd, werden verder uitgediept door de volgende twee sprekers. Bert Philipsen (Wageningen Livestock Research) presenteerde de eerste onderzoeksresultaten van het onderzoeksproject "Amazing grazing". In het kader van dit project werd aan het VIC een proef aangelegd waarbij drie begrazingsstrategieën werden vergeleken: roterend standweiden, stripgrazing (SG) en kurzrasen (KR). Bij SG worden de koeien dagelijks in een vers stuk gras ingeschaard. De afgespannen oppervlakte is afhankelijk van het actuele grasaanbod (wekelijks bepaald met grashoogtemeter) en de grasbehoefte van de kudde. Door meer of minder bij te voeren, tracht men de melkproductie op basis van melk zo goed mogelijk overeen te stemmen met het grasaanbod. Bij KR daarentegen kan gezien worden als een extreme vorm van standweiden waarbij, de koeien het hele seizoen op dezelfde weide grazen. Men tracht de grashoogte tussen de 4 en de 6 cm te houden, zodanig dat de dieren steeds gras van prima kwaliteit grazen. Ook in dit systeem voedert men meer of minder bij afhankelijk van het grasaanbod. Om de hypothese te testen dat de OEB van het rantsoen een rol speelt in de RE-benutting uit gras, werd de deze proef uitgevoerd bij zowel een hoog als een laag eiwitniveau in de bijvoeding. Men trachtte zodanig bij te voeren dat er in ieder begrazingsstelsel een groep koeien was met een OEB van 0 (laag OEB) en een andere groep met een OEB van 300 (hoog OEB). In ieder begrazingsstelsel werden 15 koeien op 2 ha geweid.

Na het eerste proefjaar vond men geen verschillen in melkproductie tussen deze verschillende begrazingsstrategieën, hoewel men een hogere grasproductie mat bij SG tov KR. Deze schijnbare tegenstelling zou verklaard kunnen worden door de afwezigheid van grasbossen bij KR: de lagere grasopbrengst wordt maw. gecompenseerd door een beter weidebenutting. De metingen van de grasopname lieten niet toe besluiten te trekken. In 2017 zal men dmv. de n-alkanenmethode de grasopname in de verschillende begrazingsstrategieën nauwkeuriger trachten te kwantificeren.

Nyncke Hoekstra ging in haar presentatie dieper in op de bodemkundige en botanische aspecten van deze verschillende begrazingsstrategieën. Nyncke toonde dat KR snel tot morfologische veranderingen leidt bij het gras: individuele grasplanten worden kleiner, met minder schijnstengel en meer blad maar ook met een ondiepere beworteling, wat in droge zomer nadelig zou kunnen zijn. De zodedichtheid neemt enorm toe, met een verbeterde draagkracht als gevolg. Deze verbeterde draagkracht onder KR die gemeten werd met de penetratiemeter, werd bevestigd in de zeer natte junimaand van 2016: de dieren in het SG systeem moesten een week op stal omdat de draagkracht onvoldoende was, terwijl de KR weiden nog draagkrachtig genoeg waren om begrazing toe te laten.

Bio-melkveehouder Marco van Liere schakelde in 2013 over naar kurzrasen en kwam zijn, tot nu toe, positieve ervaringen met ons delen. Marco beweide ca. 90 melkkoeien op 19 ha weide op zandgrond te Esbeek. De reden waarom hij overstapte naar KR was dat zijn weiden het al een aantal beneden zijn verwachtingen presteerden door een dalend klaveraandeel. Hij maakte kennis met KR in een Duits vakblad. Omdat klaver het goed blijkt te doen in dit systeem was Marco direct geïnteresseerd. Voor de overstap liet hij zich begeleiden door de Duitse onderzoeker Edmond Leisen. Marco maakt gebruik van de Riswicker Planungshilfe Kurzrasen om de bijvoeding af te stemmen op het

weidegebruik. Met dit systeem slaagde Marco er in om in 2016 9803 l melk per ha gras te produceren. Hij bouwt zijn areaal maïs verder af in het voordeel van KR-weiden.

Na de lunch bezochten we de proeven die de sprekers eerder presenteerden. Nyncke lichtte toe hoe de productie van de KR weiden opgevolgd wordt met behulp van begrazingskooien. De onderzoekers ondervinden moeilijkheden om op deze weiden representatieve grasstalen te oogsten voor de bepaling van de voederwaarde. Hoewel uit de analyses blijkt dat de verteerbaarheid en RE-gehalte van het geoogste gras niet hoger is dan dat van het gras geoogst op de strip-grazing weiden, blijkt uit het melkureumgehalte en de melkproductie het tegendeel. Een hoog asgehalte in het met de schaar geoogste gras ligt aan de bron van deze tegenstelling. In het komende weideseizoen zal men trachten grasblad per grasblad te oogsten zodat het staal een beter benadering is van wat de koeien daadwerkelijk opnemen. In vergelijking met de SG weiden was de zode inderdaad erg dicht en de afwezigheid van grasbossen viel ook direct op. Er was ook een duidelijk verschil in botanische samenstelling te zien. Op de SG weiden was timotee gras duidelijk aanwezig, terwijl dit op de kurzrasen-weide veel minder het geval was.

Frank lichtte de werking van de onderwaterdrainage die aangelegd werd op een aantal percelen van VIC toe in het veld. Ten slotte toonde Nick ons nog een demonstratieproject waarbij lisdodde wordt geteeld voor voer. Nick vertelde dat er ook een markt is voor de pollen van deze plant, maar waar deze pollen voor dienen is voorlopig nog een geheim...

Ten slotte lanceerde Frank Lenssinck van VIC nog een prikkelend idee: Waarom is er wel een melkcontrole en geen grascontrole? Voor iedere parameter die in de melkcontrole wordt gemeten is er (met enige verbeelding) wel een analoog te vinden die kan gemeten worden op de weide. Volgens Frank zou een individueel grasperceel even nauwgezet moeten opgevolgd worden als een individuele melkkoe. We kunnen er niet omheen dat de massa data die de melkcontrole in de voorbije decennia opgeleverd heeft voor een enorme vooruitgang in de fokkerij gezorgd heeft. Analoog zou een gedetailleerde opvolging van een groot aantal graslanden niet alleen informatie voor een verbetering van het graslandmanagement geven maar bovendien zou het een belangrijke vooruitgang in de veredeling van de grassen en klaver kunnen geven. Zover zijn we nog niet, maar de discussie die Frank tot stand bracht leverde alvast genoeg stof op om over na te denken op weg naar huis.

Mathias Cougnon